

סוגיות בעבודה עם ילדים בעלי מוגבלות ובני משפחותיהם

Issues in working with children with disability and their families

לקראת תואר ראשון, סמסטר ב תשפ"ג

מרצה: יעל לויאל

דוא"ל: yaelleviel8@gmail.com

טלפון: 6873687-054

משרד: חדר

שעת קבלה:

תיאור הקורס

אנשים עם מוגבלות מהווים קבוצת אוכלוסייה גדולה בישראל, ולה מאפיינים ייחודיים. תחום המוגבלות מעלה את השאלה כיצד אנו מגדירים את המונח "מוגבלות" ופותח פתח להתבוננות תיאורטית, פילוסופית-תפישתית, מדינית-ציבורית, תרבותית-חברתית, פסיכולוגית הכוללת את תחום בריאות הנפש ועוד. לרוב, אבחון מוגבלות מתבצע בגילאי הילדות ומוביל לשינוי מסלול החיים של הילד ובני משפחתו.

ילדים ובוגרים בעלי מוגבלות הינם בעלי צרכים מיוחדים המצריכים התייחסות ומענה הן מהסביבה הקרובה והן מהחברה כולה. השפעת האבחון היא "כמו מעגלים במים" על כל סביבתו של הילד, והיא מובילה לצורך בהתמודדות לאורך כל מעגל החיים.

עובדים סוציאליים פוגשים ילדים ובוגרים בעלי מוגבלות וכן את בני משפחותיהם בכל מגוון השירותים והפעילות בשדה המקצועי הפרטני, הקבוצתי והקהילתי, והם זקוקים לידע וכלים כדי לתת מענים מקצועיים מתאימים.

איך מגדירים מוגבלות? מי מאבחן? מהו תהליך האבחון? מהן הגישות התיאורטיות שמתייחסות למוגבלות? מהי המדיניות הציבורית והחברתית בישראל ובעולם וכיצד התפתחה? מה מאפיין את חווייתו של הילד עם המוגבלות ומהי החוויה וההתמודדות של בני משפחתו? מה מקומו של העובד הסוציאלי בעולם המוגבלות ומהם עקרונות מובילים בהתערבות בעבודה עם ילדים בעלי מוגבלות ובני

משפחותיהם?

הקורס יפגיש את הלומדים עם סוגיות בעבודה בתחום וייתן ידע עדכני בתחום המוגבלות, לצד עידוד לחשיבה רפלקטיבית וביקורתית על נקודת המפגש בין פונים בעלי מוגבלות לנותני שירות, בדגש על השירותים הסוציאליים. הקורס מכוון לסייע ללומדים להכיר מענים מקצועיים תוך נקודת מבט מכבדת כלפי ילדים בעלי מוגבלות וכלפי בני משפחותיהם.

בחלקו הראשון, הקורס ייתן ידע עדכני העוסק בהמשגה של תחום המוגבלות ויציג תפיסות תיאורטיות ומהלך התפתחותן בארץ ובעולם. נכיר תהליכי אבחון, סוגי אבחנות וכלי אבחון המקובלים בארץ ובעולם. הקורס יפגיש את הלומדים עם היבטים חברתיים ותרבותיים בתפיסת מוגבלות, ויעסוק במדיניות ומענים שונים הניתנים לאוכלוסייה הן בהיבט של זכויות וייצוג והן בהיבט של שירותים מקצועיים.

בחלקו השני, הקורס יתמקד בהיכרות עם הפרופיל של הילד עם המוגבלות תוך הצגת טווח השונות הרחב, ועם החוויה וההתמודדות הן של הילד והן של סביבתו הקרובה, ובני משפחתו בפרט. בחלק זה נעסוק בדרכי התערבות אפשריות, תוך התמקדות בשילוב, זכויות ומימושן, והתערבויות פסיכו-סוציאליות, ונדון בסוגיות ודילמות מקצועיות ואתיות המתעוררות בעבודה בתחום.

דרכי ההוראה והלמידה

הרצאות, שימוש בקטעי קריאה והמחשה, דיונים, ניתוחי אירוע, סוגיות מהשדה.

מטלות הקורס

נוכחות בשיעורים, מעורבות והשתתפות, וקריאת ספרות. עבודה מסכמת באופן פרטני או בזוג – 100 מהציון הסופי (מועד ההגשה ייקבע בתחילת הסמסטר).

נוכחות חובה בשיעורים

חובת נוכחות פרונטלית בלפחות 80% מהשיעורים, בהתאם לתקנון האוניברסיטה.

הגשת עבודות באיחור

מועד הגשת עבודות יפורסם באתר ביה"ס ובעמוד המודל של הקורס.

ניתן להגיש עבודה במועד אחד בלבד. חריגה מן המועד תיתכן רק באישור הועדה לענייני תלמידים. את הבקשה יש להעביר 3 שבועות לפני מועד ההגשה ובהתאם לנוהל 2.1 המפורסם בידיעון. הגשת עבודה באיחור וללא אישור הוועדה תגרור הורדת 10 נקודות מציון העבודה, על כל שבוע איחור נוסף יופחתו 5 נקודות מהציון.

תכנית הוראה מפורטת:

מס	נושא	מקורות
1.	מוגבלות מהי? מבוא ומושגי יסוד	גלעד, ד. וברק, ד. (2012). בתוך: חובב, מ., לוונטל, א. וקטן, י. (עורכים). <i>עבודה סוציאלית בישראל</i> . שיקום בעידן תמורות בשיח בין אנשים עם מוגבלות לבין החברה, 625-593. תל אביב, ישראל: הקיבוץ המאוחד.
2.	גישות תיאורטיות בראי ההיסטוריה ועד היום	בראון, ר.א. (2021). איכות חיים: היחיד, המשפחה והחברה, 402-377. בתוך: <i>לראות אדם- תמיכות במסע החיים של מבוגרים עם מוגבלות, בעריכת נוימן, ר. הוצאת אמציה, אבן יהודה.</i> זיו, נ., מור, ש., איכנגרין, א. (2016). לימודי מוגבלות בעברית- שדה אקדמי בהתהוות. בתוך: <i>לימודי מוגבלות: מקראה, מבוא 11-56</i> . הוצאת מכון ון ליר, הוצאת הקיבוץ המאוחד. French Gilson, S. & DePoy, E. (2002). Theoretical approaches to disability content in social work education. <i>Journal of Social Work Education, 38(1)</i> , 153-165.
3.	אבחון ואבחנה של נכות וסוגים שונים של נכויות/מוגבלויות	Hebbeler, K. & Spiker, D. (2016). Supporting young children with disabilities. <i>The Future of Children, 26(2)</i> , 185-205.

מקורות	נושא	מס
<p>אלמוג, נ., בר, נ., ברקאי, ש. (2019). נרטיבים של הדרה והכלה- המשפחה בין המודל הרפואי, החברתי, והאפירמיטיבי, 29-64. בתוך: הננו- המעשה של המשפחה לילד עם מוגבלות בקהילה ובחברה. בעריכת שביט, פ., וגילור, א. הוצאת אח, קרית ביאליק.</p> <p>חובב, מ. ואבישר, ג. (2021). שוויון, שילוב בחברה והשתלבות של אנשים עם מוגבלות- האמנם? 343-376. בתוך: לראות אדם- תמיכות במסע החיים של מבוגרים עם מוגבלות, בעריכת נוימן, ר. הוצאת אמציה, אבן יהודה.</p> <p>שייקספיר, ט. (2016). המודל החברתי של המוגבלות. בתוך: לימודי מוגבלות: מקראה, 91-102. הוצאת מכון ון ליר, הוצאת הקיבוץ המאוחד.</p> <p>Cieza, A., Kamenov, K., Sanchez, M.G., Chatterji, S., & Balasegaram, M. (2021). Burden of disability in children and adolescents must be integrated into the global health agenda. <i>British Medical Journal (Online)</i>, (372).</p>	<p>כיכד היבטים חברתיים ותרבותיים בתפיסת מוגבלות באים לידי ביטוי במדיניות ציבורית בישראל- בדגש על הכלה וסינגור</p>	<p>4.</p>
<p>Shields, N., Loy BPhysio, Y., Murdoch BPhysio, A., Taylor, N.F. & Dodd, K.J. (2007). Self-concept of children with Cerebral Palsy compared with that of children without impairment. <i>Developmental Medicine & Child Neurology</i>, 49, 350-354.</p>	<p>מיהו הילד עם המוגבלות? בין תיאוריה לפנומנולוגיה וסובייקטיביות</p>	<p>5.</p>
<p>Bruce, A. (2021). Disability at the crossroads: asserting rights and empowerment in an unequal world. <i>Journal of Applies Rehabilitation Counseling</i>, 52, 5-17.</p> <p>Heer, K., Rose, J., Larkin, M., & Singhal, N. (2015). The experience of mothers caring for a child with developmental disabilities: a cross cultural perspective. <i>International Journal of Human Rights in Healthcare</i>, 8(4), 218-232.</p> <p>Nelson Goff, B.S., Monk, J.K., Malone, J., Staats, N. & Tanner, A. (2016). Comparing Parents of children with Down Syndrome at different life span stages. <i>Journal of</i></p>	<p>מוגבלות לאורך מעגל החיים בראי תיאוריות התפתחותיות ומבט על בגרות וזקנה</p>	<p>6.</p>

מקורות	נושא	מס
<p><i>Marriage and Family</i>, 78, 1131-1148.</p>		
<p>דרומי, א. (2018). משפחות לילדים על הרצף האוטיסטי. <i>אוטיזם- מסע להבנת הרצף</i>, (9) 255-227. חדרה, ישראל: ספריניב.</p> <p>דולב, ס. (2014). קבלה והשלמה של הורים עם אבחנת האוטיזם אצל ילדיהם. בתוך ס. לוינגר (עורכת), <i>מעבר לקשת</i>, (עמודים: 9-33). קרית ביאליק, ישראל: אח.</p> <p>יקואל, י. (2016). מסעותי עם קטנתי. בתוך: סנה, ר., גרוס-אנגלנדר, י. ומור-סלע, ת. (עורכות). <i>הורים ללא סוף- על הורות לילדים עם צרכים מיוחדים</i>, עמ' 65-68. תל אביב, ישראל: ידיעות אחרונות, ספרי חמד.</p>	<p>הורות לילד עם מוגבלות- מסע החיים המתחיל באבחון ועד לבגרות</p>	
<p>Krueger, K., Cless, J.D., Dyster, M., Reves, M., Steele, R.& Nelson Goff, B.S. (2019). Understanding the systems, contexts, behaviors and strategies, of parents advocating for their children with Down Syndrome. <i>Intellectual and Developmental Disabilities</i>, 57(2), 146-157.</p>		
<p>Garrido, D., Carballo, G., & Garcia-Retamero, R. (2020). Siblings of children with autism spectrum disorders: social support and family quality of life. <i>Quality of Life Research</i>, 29(5), 1193-1202.</p> <p>Jenaro, C., Flores, N., Gutierrez-Bermejo, B., Vega, V. Perez, C. & Cruz, M. (2020). Parental Stress and family quality of life: surveying family members of persons with Intellectual Disability. <i>International Journal of Environmental Research and Public Health</i>, 17, 1-17.</p> <p>Travers, H.E., Carlton, M.E. & Careter, E.W. (2020). Social connections among siblings with and without Intellectual Disability or ASD. <i>Intellectual and Developmental Disabilities Disorders</i>, 58(1), 19-33.</p>	<p>השלכות של מוגבלות על המערכת המשפחתית: זוגיות, אחים, בני זוג, סבים וסבתות, ועל הסביבה</p>	

מקורות	נושא	מס
<p>Depoy, E., & Glison, S. (2012). Social work practice with disability: moving from the perpetuation of a client category to local through global human rights and social justice. <i>Revista de Asistentă Socială</i>, XI(1), 11-22.</p> <p>Luddeckens, J. (2021). Approaches to inclusion and social participation in school for adolescents with Autism Spectrum Conditions (ASC)- a systematic research review. <i>Journal of Autism and Developmental Disabilities Disorders</i>, 8, 37-50.</p> <p>Sinai-Gavrilov, Y., Mor-Snir, I., Golan, O. (2019). Seeking team collaboration, dialogue and support: The perceptions of multidisciplinary staff-members working in ASD preschools. <i>Journal of Autism and Developmental Disorders</i>, 46, 4634-4645.</p>	<p>מתן שירותים והתערבות- גישות בין תיאוריה לפרקטיקה: סגרגציה לעומת שילוב</p>	.9
<p>Parris, A. (2010). Implementing interventions for an individual with complex needs through a co-ordinated approach- case study. <i>Advances in Mental Health and Intellectual Disability</i>, 4(2), 33-37.</p>	<p>ליווי אנשים עם מוגבלות והתערבויות פרטניות ומשפחתיות- מקומו של העובד הסוציאלי כחלק ממערכת רווחה/בריאות</p>	.3
<p>שביט, פ. (2019). משפחה פרו-אקטיבית- העצמה, סינגור ואיכות חיים, 3-28. בתוך: הננו- המעשה של המשפחה לילד עם מוגבלות בקהילה ובחברה. בעריכת שביט, פ., וגילור, א. הוצאת אח, קרית ביאליק.</p>	<p>1. זכויות חזאויות ומימושן- מעבר להיבט הטכני התערבויות פסיכו-חינוכיות ותפקידן</p>	.1 .3
<p>Papageorgiou, V., & Kalyva, E. (2010). Self-reported needs and expectations of parents of children with autism spectrum disorder who participate in support groups.</p>	<p>1. "זר לא יבין זאת"- מענים קבוצתיים</p>	.3

מס	נושא	מקורות
1.		<i>Research in Autism Spectrum Disorders</i> , 4(4), 653-660.
2.	וקבוצות הורים היבטים אתיים בהתערבות	
3.	השפעות ייחודיות של עבודה בתחום מוגבלות על אנשי מקצוע, שחיקה ודרכי התמודדות	<p>Allan, A.R., Newell, J.M., & Sukovsky, Y. (2018). Burnout, compassion fatigue and professional resilience in caregivers of children with disabilities in Ukraine, <i>European Journal of Social Work</i>.</p> <p>Casey, R. (2011). Burnout for developmental services workers. <i>McGill Sociological Review</i>, 2, 39-58.</p> <p>Morris, R., Greenblatt, A., & Saini, M. (2019). Healthcare providers' experiences with autism: a scoping review. <i>Journal of Autism and Developmental Disorders</i>, 49, 2374-2388.</p>

ביבליוגרפיה: ספרים מובילים

1. מור, ש., זיו, נ., קנטר, א., איכנגרין, א., ומזרחי, נ. (עורכים). (2019). לימודי מוגבלות: מקראה. הוצאת מכון ון ליר-הוצאת הקיבוץ המאוחד, תל אביב.
2. נוימן, ר. (עורך) (2021). לראות אדם- תמיכות במסע החיים של מבוגרים עם מוגבלות. הוצאת אמציה, אבן יהודה.
3. שביט, פ., וגילור, א. (עורכות). (2019). הננו- המעשה של המשפחה לילד עם מוגבלות בקהילה ובחברה. הוצאת אח, קריית ביאליק.